

بررسی دفاع مشروع به عنوان یکی از مصادیق قاعده نفی عسر و حرج

حجت الاسلام علیرضا حقگوپان^۱

^۱ دانش آموخته حوزه علمیه قم، دارای مدرک سطح سه (کارشناسی ارشد) از حوزه علمیه قم، محقق و پژوهشگر (نویسنده مسئول)

چکیده

قاعده نفی عسر و حرج یکی از قواعد عامی است که در فقه تشیع به عنوان مبنا قرار داده شده است و به عنوان یکی از احکام ثانویه در ابواب مختلفی جاری و ساری است. جریان این حکم مانع اجرای بسیاری از احکام شده و موضوعاً آنها را منتفی می‌کند و کاربردهای بسیاری در مصادیق مختلفی می‌توان برای این قاعده تصور کرد. یکی از مصادیق کاربردی که برای این قاعده کلیه در قانون مجازات اسلامی وارد شده است، موضوع دفاع مشروع است که قانون‌گذار در ماده ۱۵۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ به بیان آن پرداخته است. بر اساس این قاعده حرمت جان و مال مسلمان که به عنوان یکی از مهم‌ترین قواعد در اندیشه اسلام و تشیع وارد شده است، در صورتی که فرد به عنوان مهاجم و دیگری تحت عنوان مدافع قرار گیرد، تخصیص خورده و بر اساس مستنداتی که در این زمینه وارد شده است، مدافع می‌تواند در مقام دفاع، نسبت به جان و مال مهاجم تعرض کرده و از عواقب آن مصون بماند. این امر ناشی از قواعد عامی است که در باب نفی عسر و حرج وارد شده است.

واژه‌های کلیدی: عسر و حرج، دفاع مشروع، مدافع، مهاجم، مراتب دفاع